

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Umeå universitet

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet svenska

Skriv en självvärdering för den utbildning som leder fram till den examen som utvärderas. Lärosätet ombeds att göra en så reflekterande självvärdering som möjligt genom att identifiera styrkor och utvecklingsområden samt beskriva och värdera hur dessa hanteras för att säkra att hög kvalitet nås i utbildningen. Tyngdpunkten på självvärderingen ska ligga mer på värdering än på beskrivning. Lärosätet ombeds belysa med exempel. Observera att självvärderingen ska utgå från utbildningens aktuella förhållanden vid tidpunkten för självvärderingens inlämnande. Utgå från *Vägledning för utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå* och basera självvärderingen på de bedömningsgrunder som ingår inom följande bedömningsområden:

- förutsättningar
- utformning, genomförande och resultat
- studentperspektiv
- arbetsliv och samverkan

Självvärderingen består av en del 1 som är gemensam för lärosätets ämneslärarutbildningar och den delen ska inledas med en beskrivning av hur ämneslärarutbildningarna organiseras på en övergripande nivå, se del 1. Redogör i del 1 för ämneslärarutbildningens utbildningsvetenskapliga kärna (UVK) utifrån bedömningsområdena.

Självvärderingen har även en eller flera del 2. Här redogörs för utbildningens ämnes- och ämnesdidaktiska studier utifrån bedömningsområdena. Lärosätet ska inkomma med en del 2 för varje undervisningsämne¹ som omfattas av utvärderingen vid det aktuella lärosätet.

Observera att det i UKÄ:s beslut om urvalet av examensmål finns rekommendationer avseende i vilken del målen bör beskrivas. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU) kan beskrivas både i del 1 och del 2. Redogör för VFU där det är relevant för lärosätets ämneslärarutbildning.

Självvärderingens olika delar ska tillsammans ge bedömargruppen en helhetsbild av ämneslärarutbildningen vid lärosätet, utan länkar till ytterligare information. Som bilaga till självvärderingens delar ifylls även en lärartabell. Om lärosätet anser att kursplaner eller utbildningsplaner krävs för att styrka något kan dessa laddas upp i UKÄ Direkt. UKÄ ber lärosätena att vara uppmärksamma på att:

¹ Matematik, svenska, samhällskunskap, idrott och hälsa, bild, dans och musik.

- Självvärderingen ska indelas i enlighet med angivna rubriker. Rubrikerna inklusive bedömningsgrunderna i mallarna får inte tas bort. Eventuella underrubriker kan lärosätet lägga till. Ändra inte mallarna utformning såsom marginaler.
- Del 1 ska inte överstiga 20 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter, exklusive lärartabellen. Tillkommer gör UKÄ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Del 2 ska inte överstiga 15 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter. Tillkommer gör UKÄ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Observera att självvärderingen INTE gäller kompletterande pedagogisk utbildning, KPU.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

---

1. Lärarresurs inom ämnet svenska

Sammansättningen av lärare bedöms sammantaget vara adekvat och i proportion till utbildningens omfattning, undervisning och examination gällande vetenskaplig och professionsinriktad kompetens. Av de 16 lärare som var verksamma inom ämneslärarutbildning i svenska under läsåret 2017/2018 är 12 disputerade: varav 3 professorer, 3 docenter och 6 doktorer. Därutöver medverkar 1 adjunkt med magisterexamen samt 3 doktorander: 1 inom språkdidaktik och 2 inom litteraturvetenskap med didaktisk inriktning, varav 2 med ämneslärarexamen i svenska samt undervisningserfarenhet i ungdomsskolan. Av de undervisande lärarna har totalt 7 ämneslärarexamen i svenska, 1 är kompetensförklarad av Skolverket och 1 har förskolläraryxamen.

Alla lärare har dokumenterad pedagogisk kompetens genom lärarexamen, högskolepedagogiska kurser eller motsvarande. Av samtliga undervisande lärare i tabellen har 3 haft tidsbegränsade anställningar som universitetslektor (se nedan), 1 har anlitats som timplärare och 3 har doktorandanställningar. På utbildningen undervisar lärare som forskar inom språkvetenskap, språkdidaktik, litteraturvetenskap, litteraturredaktik, literacy samt språk och kön. Balansen mellan ämneskompetens och ämnesdidaktik i personalstyrkan bedöms vara god.

Sammantaget präglas personalstyrkan av stabilitet, men satsningar görs för att säkerställa långsiktighet och kontinuitet. Området litteraturvetenskap och -didaktik har under 2017/2018 genomgått ett generationsskifte där två medarbetare gått i pension och en ny lektor anställts. För att säkerställa stabiliteten i personalstyrkan anställs ytterligare en lektor från januari 2019. Under en övergångsperiod under 2017/2018 medverkade därför två vikarierande lärare i utbildningen. Inom de språkvetenskapliga och -didaktiska delarna av svenskämnet pågår för närvarande rekrytering av ett lektorat med forskningstid i svenska med didaktisk inriktning, vilket ytterligare kommer att stärka utbildningens vetenskapliga och professionsanknutna bas, se tabell 1 Utbildningsmiljö. Under de närmaste åren kommer två seniora forskare att avgå med pension varför ytterligare två anställningar som "universitetslektor i svenska/nordiska språk med inriktning mot modern svenska och svenska inom lärarutbildningen" är utlysta. Därutöver är sökande till en anställning som "professor i pedagogiskt arbete med inriktning på språk och skolnära forskning" under sakkunniggranskning.

2. Säkerställande av kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Institutionen gör i samband med verksamhetsplanering en årlig grundlig översyn av lärarresurs och lärarkompetens. Här uppmärksammas planerade pensionsavgångar, rekryteringsbehov och behov av kompetensutveckling. Lärarhögskolans (LH:s) ledning genomför årligen systematiska dialoger med berörda institutioner utifrån inlämnade kompetensförsörjningsplaner för att säkerställa att antalet lärare och deras sammanlagda kompetens svarar mot ämneslärarprogrammets volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt. Dialogerna ligger även till grund för LH:s långsiktiga och strategiska satsningar för utveckling av vetenskaplig kompetens till gagn för programmet (se *Utbildningsmiljö*).

Vid Umeå universitet (Umu) ges lektorer 20 % och adjunkter 10 % kompetensutvecklingstid i sina tjänster. Strategiska planer för lärares kompetensutveckling upprättas på institutionsnivå. Årligen sker medarbetarsamtal där kompetensutvecklingen planeras, diskuteras och följs upp med varje enskild medarbetare. Utöver system för vetenskaplig meritering har lärosätet även ett system för pedagogisk meritering med två nivåer: meriterad och excellent. För tillsvidareanställning som universitetslärare vid Umu krävs uppvisad pedagogisk skicklighet erhållen genom undervisning på högskolenivå, högskolepedagogiska kurser och/eller motsvarande. Bland de kurser i högskolepedagogik som ges vid Umu finns "Handledning och examination av VFU" för universitetslärare som genomför VFU-besök. Umu erbjuder också en handledarutbildning för verksamma lärare i skolan (7,5 hp). Kurserna bidrar, tillsammans med övriga

inslag som beskrivs i detta avsnitt, till att säkerställa att lärarstuderande har tillgång till lärare och handledare med hög kompetens för ämneslärarutbildning.

3. Sammanfattande analys och värdering

Lärosätet bedömer sammantaget att specifika ämnes- och ämnesdidaktiska kunskaper täcks in väl i personalstyrkan. Lärarna har sammantaget den forsknings- och professionsrelaterade och kompetens som krävs och lärarkapaciteten står i proportion till utbildningens omfattning, undervisning och examination. Merparten av undervisande lärare bedriver egen forskning. Flertalet har också egen ämneslärarutbildning i svenska. Lärarna har också den pedagogiska kompetens som krävs för att studenterna ska kunna tillägna sig de kunskaper, färdigheter och förmågor som utbildningen avser att ge. Kompetensförsörjningsplaner upprättas och följs upp systematiskt, liksom strategiska planer för lärares kompetensutveckling. Erforderliga rekryteringar görs för att täcka upp för framtida pensionsavgångar och stärka upp utbildnings- och forskningsmiljön på sikt, se även Utbildningsmiljö.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

---

1. Vetenskaplig och professionsinriktad miljö

Inriktningsstudierna bedrivs vid två institutioner, Institutionen för språkstudier och Institutionen för kultur- och medievvetenskaper som båda bidrar med vetenskaplig och professionsinriktad stöd i utbildningsmiljön. Båda institutionerna är forskningsstarka och har ett nära samarbete mellan utbildning och forskning. För att skapa en organisatorisk mötesplats för diskussioner om lärarutbildningen i svenska har en samordningsgrupp för svensk lärarutbildning, Samos, inrättats. I detta forum diskuteras kursupplägg, kursplaner och kursvärderingar. Denna struktur ger stabilitet till såväl enskilda kurser som till ämnet som helhet. Därutöver möts de två institutionerna och ämnena inom forskningsmiljön Litum (se nedan).

Inom den litteraturvetenskapliga forskningsmiljön bedrivs forskning inom såväl litteraturvetenskap som litteraturdidaktik. I litteraturvetenskap bedrivs forskning om bland annat 1600-talslitteratur, självbiografiskt berättande, barnlitteratur, norrländsk och samisk litteratur samt kreativt skrivande. Flera forskare i miljön har en genusvetenskaplig inriktning på sin forskning. Den litteraturdidaktiska forskningsmiljön präglas av ett intresse för skönlitteraturens ställning i utbildningssystemet, exempelvis dess betydelse för värdegrundsfrågor i gymnasiet, hur s.k. intrigundervisning kan stödja elevers narrativa kompetens och hur bilderboksläsning kan utveckla elevers multimodala medvetenhet. Här kan också nämnas ett forskningsprojekt om minoritetslitteratur i didaktiskt perspektiv som drivs av en heltidsforskande docent i miljön. I den "litteraturdidaktiska gruppen", ventileras texter och diskuteras aktuell litteraturdidaktisk forskning (se vidare nedan).

Forskningen i svenska/nordiska språk vid Umu har traditionellt ett starkt fokus på äldre texter och historiska perspektiv. För närvarande pågår uppbyggnaden av vetenskapliga databaser samt texttolkande digitala utgåvor (bl.a. Svensk etymologisk databas, Atlas över svensk folkkultur: Dialekter och ortnamn. samt ett antal minnesuppteckningar). Receptionsstudier av både äldre och nyare texter ur olika perspektiv pågår. Olika aspekter av språk och kön är ett fokuserat område. I ett projekt undersöks kön och maktpositioner i tv-program, och i ett annat myndighetstexter ur ett genusperspektiv. I studier av svenska texter och skriftbruksmiljöer från medeltid men också från senare tider anläggs ofta literacyperspektiv. Också den språkdidaktiska forskningen har ett literacyperspektiv.

Litum (*Literacyforskning med utbildningsvetenskaplig inriktning*) är en tvärvetenskaplig forskningsmiljö med forskare och doktorander från båda institutioner. Forskningen om läsande, skrivande och literacy behandlar fyra teman: 1) flerspråkighet, 2) litteratur, berättande och multimodalitet, 3) specialpedagogik och 4) policy och demokrati. Ett antal studier gäller svenska i gymnasieskolan, t.ex. ett postdoktorprojekt som syftar till att utveckla skrivandet inom gymnasiesärskolan och tre doktorandprojekt: ett om medier och skrivande, ett om läsande och läsoplevelser och ett tredje syftar till att utveckla modeller för skrivutveckling. Från 2019 stöds projektet "Skrivande på gymnasienivå hos elever med och utan en historia av lässvårigheter i grundskolan" av Vetenskapsrådet. Här ska forskarna följa upp elever i gymnasieskolan som i årskurs 4 och 8 hade läs- och skrivsvårigheter. Ett stort antal publikationer av Litums medlemmar presenterar studier om elevers medvetenhet om språk och skrivande och vikten av feedback. Litum-miljön ingår i flera nationella och internationellt nätverk och gästas ofta av internationella forskare. Koordinatorerna för SIG Writing och det svenska literacy-nätverket ingår här. Flera projekt inom miljön bedrivs i nära samarbete med skola och skolhuvudmän. Forskare och doktorander i Litum deltar aktivt i ämneslärarprogrammets undervisning och handledning av examensarbeten och kopplas på så sätt samman med utbildningen.

Professionsanknytningen finns bl.a. genom att flera av de undervisande lärarna har lärarexamen och erfarenhet från ungdomsskolan. I de fall där läraren som undervisar i teoretiska avsnitt saknar lärarutbildning och/eller erfarenhet från ungdomsskolan bidrar en annan lärare med de ämnesdidaktiska inslagen. Professionsanknytningen finns även under VFU-perioderna då studenterna arbetar med verkamma lärare och examineras av universitetslärare med lärarbakgrund.

Utbildningen bedrivs i nyligen ombyggda lokaler som skapar en öppen och kreativ lärmiljö, med goda möjligheter till möten mellan studenter, mellan studenter och lärare samt goda möjligheter att boka grupprum för grupparbeten. I de gemensamma lokalerna hålls också öppna och välbesökta föreläsningar och paneldebatter inom samhällsvetenskap och humaniora.

2. Nära samband mellan utbildning och forskning

Sambandet mellan forskning och utbildning i svenska beskrivs genom de fyra kriterier som kännetecknar stark forskningsanknytning vid lärosätet:

- I) Lärarna är forskningsaktiva och har ett vetenskapligt förhållningssätt som förmedlas med adekvata pedagogiska metoder.
- II) Studenterna involveras i pågående forskning.
- III) Utbildningens innehåll är förankrat i uppdaterade forskningsresultat.
- IV) Undervisningen bygger på läraktiviteter som bidrar till att studenterna utvecklar förmåga att förstå, värdera och använda processer genom vilka vetenskapligt baserad kunskap uppstår och ständigt omprövas.

Dessa fyra kriterier återfinns ofta samlat i de flesta moment i ämneskurserna i svenska varför de inte skiljs åt i nedanstående exempel.

Kurserna bemannas till stor del med aktiva forskare inom aktuella områden (jfr ovan). De universitetsanställda i "litteraturdidaktiska gruppen", 1 professor med inriktning mot litteraturdidaktik, 1 docent och 3 doktorander, undervisar alla i kurserna i svenska. I den litteraturdidaktiska gruppen ingår också föreståndaren för LH och en gymnasielärare i svenska som bidrar med aktuella skolanknutna perspektiv. I flera moment i kurserna ger någon av professorerna en inledning, t.ex. hur litteraturdidaktik diskuteras i forskningen, och kopplar den till den egna forskningen. Doktorander med didaktiska projekt (jfr Litum ovan) medverkar i kurser som anknyter till deras forskning.

Kontakt med aktuell forskning, inklusive utveckling av vetenskapligt förhållningssätt, säkerställs också genom att studenterna i sina examensarbeten och uppsatskurser handleds av forskare med kompetens inom studiernas ämnesområde. Studenter uppmanas att skriva examensarbeten i relation till pågående forskning vid institutionerna. I uppsatskursen inom Svenska III har exempelvis studenterna erbjudits olika språkvetenskapliga teman inom handledarnas kompetensområde, t.ex. "lånord", "namn" och "attityder rörande dialekter", som de undersökt ur ett skolperspektiv.

Samtliga kursplaner granskas av vetenskapligt meriterad personal i beredande organ på institutionsnivå och av LH innan fastställande, säkerställer att utbildningen är forskningsförankrad. Utbildningens forskningsanknytning säkerställs även via systematiska uppföljningar i mitt- och programutvärderingar där frågor om forskningsanknytning ingår (se *Uppföljning*).

Undervisningen bygger på läraktiviteter som bidrar till att studenterna utvecklar förmåga att förstå, värdera och använda processer genom vilka vetenskapligt baserad kunskap uppstår och ständigt omprövas. Detta gör det möjligt för studenterna att förvärva kunskap, färdighet och förmåga att problematisera teoretiska och empiriska iakttagelser, analysera, kritiskt värdera och implementera ny kunskap i sin framtida yrkesutövning. För exempel se examensmål 2 och 3.

3. Förutsättningar för främjande av vetenskapligt och professionsinriktat arbete

Förutsättningar skapas dels via det systematiska arbetet med kompetensförsörjnings- och kompetensuppföljningsplaner på institutionsnivå (se *Personal*), dels genom strategiska satsningar på universitets-, fakultets- och institutionsnivå. Utifrån uppföljningar och dialoger med fakulteter och institutioner avsätter LH resurser för att stärka den vetenskapliga och professionsinriktade kompetensen i relation till utbildningens behov. I Tabell 1 beskrivs satsningarna för den aktuella utbildningen:

Tabell 1: Forsknings-satsningar Svenska

Satsning	Finansiering	Tid/Intervall	Omfattning	Inriktning
Riktade forsknings-satsningar	Lärarhögskolan Fakulteter Institutioner	Vart 3:e år genom dialog	4-åriga miljö-satsningar	2015-2018: 60 % forskning i språkdidaktiskt lektorat svenska, 60 % forskning i språkdidaktiskt lektorat specialpedagogik 2018-2021: 50 % forskning i professur i pedagogiskt arbete med inriktning mot språk och skolnära forskning, 50 % forskning i litteraturdidaktik professorsmeritering för framtida forskningsledare, 40 % forskning i lektorat i svenska med didaktisk inriktning.
Forsknings-satsning	Lärarhögskolan	Engångs-satsningar	4-6-åriga miljö-satsningar	Efter extern utvärdering: 2016-2021: 20 % till forskningsledare och en postdoc till literacy-miljön

Forskar-utbildning	Lärarhögskolan Institutioner/ Skolhuvudmän	Vartannat år	Samfinansiering av 15-25 doktorander.	2014: 2 doktorander inom literacy och/eller litteratur 2016: 3 doktorander inom literacy och/eller litteratur 2018: 2 doktorander inom literacy
Strategisk satsning	Fakultet/institution	Löpande	Varierande	2018: 2 postdoktoranställningar, tillsätts med forskare med inriktning på språkutveckling/-inlärning årligen: sökbara medel för konferensdeltagande, nätverksmöten o.dyl..
Sökbar individuell forsknings-resurs	Lärarhögskolan	Årlig utlysning	600 tkr per anslag till 16 forskare årligen.	Sökbara medel för samtliga forskare inom det utbildningsvetenskapliga området varav 4 anslag till nydisputerade forskare och 6 anslag till forskare som har minst 15 procent undervisnings-/ledningsuppdrag inom Lärarhögskolans område, alternativt i skolan.
Forsknings- och utvecklingsprojekt	Lärarhögskolan Skolhuvudmän	Utllysning ca vart 3:e år, i dialog med skolhuvudman	3 mkr samt satsning från skolhuvudman	2014-2018: Literacy/Andraspråksinlärning 2015-2018: Formativ bedömning 2018-2020: Active Learning Classroom 2018-2020: Lärares professionalism
Forsknings- och utvecklingsuppdrag	Lärarhögskolan Institution/ Skolhuvudman	Årlig utlysning	30-50 % av tjänst i 2-4 år	2016-2018: Literacy språk och demokrati
Initierings-medel	Lärarhögskolan	Vartannat år	100 tkr till 10 projekt	Sökbara medel för samtliga forskare inom det utbildningsvetenskapliga området

Av satsningarna är det framförallt de praktiktäna FoU-uppdragen och -projekten som möjliggör för lärare vid Umu och i skolor att vara verksamma i båda verksamheter. Modellerna främjar både professionskompetens och vetenskaplig kompetens. Vid några institutioner har man också skapat förutsättningar för yrkesaktiva lärare i skolor att undervisa i lärarutbildningen samtidigt som de är aktiva i skolan. Genom en regeringssatsning på praktiktäna forskning kommer Umu även att tillsätta särskilda samverkanslektorat.

En styrka är den systematiska dialog som förs mellan LH och fakulteter/institutioner om satsningar i relation till kompetensförsörjning och förstärkning av den vetenskapliga, professionsinriktade kompetensen. Ytterligare en styrka är de satsningar som gjorts på kreativa undervisnings- och studiemiljöer vid Umu av betydelse för lärarutbildning. Sammantaget präglas miljön av kreativitet och goda förutsättningar för utveckling.

4. Sammanfattande analys och värdering

Lärosätet bedömer att det finns en stark vetenskaplig och professionsinriktad miljö som är relevant för ämneslärarutbildning i svenska och att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning. Utbildningen äger rum i en miljö där det bedrivs forskning inom såväl litteratur- som språkdidaktik och det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning. Professorer och docenter inom både litteraturvetenskap/litteraturredidaktik och svenska/nordiska språk medverkar i utbildningen. Undervisningen utförs av lärare som är aktiva forskare och satsningar görs på att stärka kompetensen ytterligare. Många lärare har ämneslärarexamen i relevant ämne och har lång erfarenhet av undervisning från såväl gymnasieskolan som undervisning på ämneslärarprogrammet. Därtill är literacymiljön nationellt stark och mycket omfattande och ingår i flera internationella nätverk. Sammantaget präglas miljön av kreativitet och goda förutsättningar för utveckling.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärarexamen med **inriktning mot arbete i gymnasieskolan** ska studenten visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

För bedömningsområdet *utformning, genomförande och resultat* gäller genomgående att exempel ges på hur kunskaper, färdigheter och förmågor grundläggs, befästs och fördjupas genom studenternas utbildning (se del 1, s. 3).

Hänsyn till studenternas förutsättningar och behov tas, utöver de exempel som ges i texten om måluppfyllelse, på följande vis: a) genom att utbildningen är upplagd i en tydlig progression, b) via utarbetade studieguider med tydliga instruktioner och läsanvisningar för kurser i utbildningen, samt c) genom studentstöd via studieverkstad och studievägledning (se Uppföljning, åtgärder och återkoppling). Detta gäller för samtliga examensmål i självvärderingen.

Grundläggande

Kurserna Svenska I, II och III för ämneslärare (samtliga 30 hp) omfattar lika delar språk- och litteraturvetenskap. Alla moment har även ämnesdidaktiska inslag (se mål 4 och 5). Undervisningen bedrivs i form av föreläsningar, seminarier, olika former av tillämpningsövningar individuellt och i grupp, genom praktiskt inriktade didaktiska övningar samt genom handledning individuellt och i grupp. Två FSR i Svenska I som möter examensmål 1 är: ”uppvisa grundläggande kunskap om relevanta begrepp inom språksociologi och skrivforskning” och ”beskriva dagens språksituation i Sverige, inklusive huvuddragen i svensk språkplanering”. Det första FSR:et examineras i en salstentamen. För godkänd tentamen krävs att studenten uppvisar kännedom om språksociologiska grundbegrepp och ger belysande exempel för dessa. Det andra FSR:et examineras genom en hemtentamen där studenten för godkänt betyg med stöd i relevant kurslitteratur ska redogöra för svensk ord- och grammatikvård samt reflektera över svensklärares roll som språkvårdare inom skrivundervisning.

Ytterligare ett FSR av relevans för examensmålet i svenska är ”uppvisa grundläggande kunskap om relevanta begrepp för analys av muntlig och skriftlig diktning”. Detta examineras genom en skriftlig uppgift där studenten ska analysera och tolka litterära texter med hjälp av relevanta begrepp. För godkänt betyg krävs bl.a. att studenten kan visa på goda kunskaper om relevanta begrepp.

FSR av relevans för examensmålet i svenska II är: ”beskriva centrala mönster och regler för svenskans ordbildning, ordböjning och ordföljd” och ”identifiera och bearbeta språkliga problem i texter, egna och andras, i enlighet med aktuella handböcker om språkbeskrivning och språkriktighet.” I ett grammatikmoment, där språkriktighetsfrågor ingår, tränar studenterna sin grammatiska kompetens genom traditionella grammatikövningar, men även genom analys av elevtexter (se mål 4). Innehållet examineras genom en salstentamen där kunskaperna i grammatik och ordbildning prövas. För godkänt betyg krävs bl.a. att studenterna kan förklara och diskutera grammatiska problem samt kan beskriva ordklassers, fraser och satsers form.

Ett annat FSR i Svenska II som möter examensmålet är ”visa förmåga att analysera litterära texter i deras epok- och genresammanhang samt förmåga att använda metoder för att arbeta med de litterära genrer i den pedagogiska praktiken.” I ett kursmoment belyses några av romanens genrer under 1800-talet ur ett romanteoretiskt och -historiskt perspektiv. Momentet examineras med avseende på ämneskunskaper genom

en individuell skrivuppgift och tre examinerande seminarium. För godkänt betyg på de examinerande seminarierna krävs bl.a. att studenterna uppvisar kunskap om epok- och genreaspekter i 1800-talets romankonst. I den individuella skrivuppgiften ska studenterna göra en jämförande analys av två romaner med fokus på gränslinjer och mötesplatser. För godkänt betyg krävs att studenterna kan genomföra temaanalyser och genomföra tematiska kopplingar över epok- och genregränser samt göra adekvata hänvisningar till relevant kurlitteratur. Ett fjärde examinerande seminarium är didaktiskt (se mål 4).

Befästande

Ett moment på Svenska II behandlar talsituation och samtalsstrukturer. Ett FSR som möter examensmålet är ”reflektera kring den muntliga kommunikationens villkor och möjligheter.” Momentet examineras bl.a. genom en hemtentamen där studenterna för godkänt betyg ska göra en transkription av ett kort samtalsmaterial och med stöd av adekvat vetenskaplig litteratur föra teoretiska resonemang kring transkriptionen. Ett annat av kursens FSR som möter examensmålet är ”behärska huvuddragen i det svenska språkets och den svenska litteraturens historia och anknäta dessa till samhällseliga perspektiv”. Detta moment examineras dels genom en salstentamen där studenterna bl.a. ska analysera äldre texter språkligt och kommentera grammatik och former i relation till olika tidsperioder och utifrån de då rådande samhällseliga villkoren. Därutöver ska de diskutera lånord och 1900-talets förändrade villkor för språket i tal och skrift. För godkänd examination ska studenterna bl.a. kunna beskriva det svenska språkets historiska utveckling samt standardiseringen av svenskt skrift- och talspråk.

I det sista momentet på Svenska III skrivs en kortare vetenskaplig uppsats, vilket ytterligare säkerställer ämneskunskaper på befästande nivå. Studenterna ska här uppvisa fördjupade kunskaper inom ett valt ämnesområde (språk eller litteratur) samt uppvisa fördjupade insikter i ett valt forskningsområde. FSR av relevans för examensmålet är: ”genomföra ett uppsatsarbete enligt gängse formell och metodologisk praxis med tydlig struktur och korrekt språklig utformning”. Momentet ger övning i vetenskapligt skrivande inför examensarbetet och inleds med föreläsningar och seminarier kring bl.a. vetenskaplig skrivprocess och vetenskaplig metod. Därefter arbetar studenten med uppsatsen. Studiehandledningen anger bl.a. att språk- eller litteraturvetenskapliga frågeställningar ska behandlas i ett didaktiskt perspektiv, dvs. både ämneskunskaper och ämnesdidaktik prövas i uppgiften. Momentet examineras genom bedömning av uppsatsen samt genom deltagande i ett seminarium där studenten dels försvarar sitt eget arbete, dels opponerar på en medstudents arbete. För godkänt betyg ska studenten definiera ett forskningsobjekt inom språk- eller litteraturvetenskap i ett didaktiskt perspektiv, sammanställa, analysera och tolka sitt material, redovisa sina metoder för urval av material, lyfta fram teorier och eventuella alternativa teorier samt förhålla sig kritisk till den egna studien, dvs. såväl till det valda forskningsobjektet som till teori och metod.

Fördjupande

Kursen Examensarbete i svenska för ämneslärarexamen (30 hp) innebär ett vetenskapligt studium av undervisning och lärande inom ämnet svenska och ska resultera i en vetenskaplig uppsats. Arbetet med uppsatsen förutsätter studier av teorier och tidigare nationell och internationell forskning inom området. Kursen bygger på de teoretiska och forskningsmetodologiska kunskaper och färdigheter som studenterna tillägnat sig i ämnesstudier och utbildningsvetenskaplig kärna, och på de insikter i lärarens yrkesroll som nåtts under VFU. Tre av kursens FSR som svarar mot examensmålet är ”uppvisa för forskningsuppgiften nöjaktiga kunskaper inom ämnesområdet och grundläggande förståelse av för studien relevanta begrepp”, ”uppvisa relevant och aktuell kunskap om forskningsområdet genom användning av primär- och sekundärkällor” och ”dra slutsatser grundade i egna resultat, tidigare forskning och teorier samt diskutera resultaten i förhållande till yrkesverksamheten”. För godkänt betyg ska studenterna bl.a. presentera ett tydligt samband mellan problembakgrund och syfte, presentera en forskningsbakgrund, redovisa de teorier och begrepp som används samt systematiskt redovisa sina resultat och knyta dem till syftet.

Sammanfattande analys och värdering: Lärosätet bedömer sammantaget att kursernas utformning, genomförande och examination möjliggör och säkerställer bredd och fördjupning i de ämneskunskaper som krävs för yrkesutövning som ämneslärare i svenska. Att studenten uppnår det nationella examensmålet säkerställs genom examination av FSR med tydlig koppling till examensmålet. Kurserna Svenska I, II och III ger i hög grad bredd vad gäller ämnesinnehåll, men också fördjupning. Undervisnings- och examinationsformer och har en tydlig progression. Exempelvis är fokus tydligare på kunskapsredovisning genom salstentamina tidigare i utbildningen, medan allt högre krav ställs på analys ur olika perspektiv och med olika metoder, samt självständighet och förmåga till vetenskapligt skrivande senare under utbildningen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.

Detta examensmål behandlas inledningsvis främst i den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) och progressionen från grundläggande till befästande nivå beskrivs mer ingående i del 1 av självvärderingen.

Grundläggande

Ett vetenskapligt förhållningssätt, liksom kunskap om forskningsmetoder, grundläggs tidigt i utbildningen genom att studenten i alla kursmoment möter och arbetar med olika vetenskapliga komponenter såsom teorier, metoder och begrepp. FSR av relevans för examensmålet med avseende på relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i Svenska 1 är: ”värdera och reflektera över samband mellan teoretiska kunskaper och didaktisk praktik”. Detta examineras bl.a. i ett moment som behandlar skrivande i skolan och i yrkeslivet utifrån didaktisk teori och literacysteori (jfr Mål 1, Grundläggande). I en examinationsuppgift ska studenten koppla samman det teoretiska innehållet med den framtida yrkesverksamheten genom att argumentera för en eller flera skriftdiskurser som skolundervisningen bör utgå ifrån. I uppgiften ska studenten alltså med stöd av relevant forskning både reflektera över den egna skriftpraktiken och skolans skriftpraktiker utifrån literacysteori och didaktisk teori. För godkänt betyg ska studenten dels förhålla sig till genren ”debattinlägg”, dels visa på förståelse för skolans skrivdiskurser och elevers skrivpraktiker.

Befästande

Ett FSR i Svenska II som möter examensmålet på en befästande nivå är ”visa på förmåga att i skrift föra vetenskapligt relevanta diskussioner kring litteraturvetenskapliga, språkvetenskapliga och didaktiska frågeställningar”. Säkerställande sker bl.a. genom en hemtentamen där studenterna för godkänt betyg dels ska göra en transkription av ett kort samtalsmaterial, dels utifrån transkriptionen resonera utifrån kursstoffet kring hur de valda ”byggstenarna” (i transkriptionen) hänger samman med elevers lärande i samtal mellan elever. I ett annat moment ska studenterna i en hemtentamen bl.a. föra en jämförande diskussion mellan ett valt medeltida och modernt verk, där de ska behandla hur verken förhåller sig till spänningsfältet mellan hövisk och romantisk kärlek och hur höviska och/eller romantiska ideal påverkar händelseutveckling och maktförhållande rörande genus mellan de älskande. Vidare ska studenterna reflektera över ett sammanhang i ungdomsskolan där man med hjälp av temat ”hövisk kärlek” kan ge nya perspektiv på relationer, maktstrukturer och historiska sammanhang. För godkänt betyg ska studenterna uppvisa kunskap om litteraturhistorieskrivningens problem, men också – med också med stöd av adekvat kurslitteratur och styrdokument – hur man kan arbeta med ett epok- och genreperspektiv inklusive det valda temat i en didaktisk praktik.

Ytterligare ett exempel är den kortare vetenskapliga uppsats som skrivs under det sista momentet på Svenska III. FSR av relevans för examensmålet är: ”Tillämpa vetenskaplig metod och teori inom språkvetenskap och litteraturvetenskap”. Momentet ger övning i vetenskapligt skrivande inför examensarbetet och inleds med föreläsningar, seminarier och tillämpningsövningar kring bl.a. vetenskaplig skrivprocess och vetenskaplig metod. Ett inledande seminarium behandlar vetenskapliga artiklar inom litteratur- och språkvetenskap som studenten ska kommentera avseende på form och vetenskaplighet utifrån ett protokoll. Hur kursen examineras och bedöms framgår under mål 1. Med avseende på examensmål 2 läggs för betyget godkänt särskild vikt förmåga att redovisa metoder för urval av material, lyfta fram teorier och eventuella alternativa teorier samt förhålla sig kritisk till den egna studien, dvs. såväl till det valda forskningsobjektet som till teori och metod.

Fördjupande

I examensarbetskursen (jfr Mål 1) finns ett flertal FSR som möter målet. Två av dem är ”uppvisa ändamålsenlig metodologisk kunskap” och ”dra slutsatser grundade i egna resultat, tidigare forskning och teorier samt diskutera resultaten i förhållande till yrkesverksamheten”. För godkänt betyg ska studenterna bl.a. presentera den valda metoden och de valda materialen samt motivera valet utifrån syftet. Valda teoretiska utgångspunkter ska presenteras liksom valet av analytiska grepp. Därutöver ska studenterna bl.a. visa upp en systematisk presentation av sina resultat, och resultaten ska diskuteras mot bakgrund av tidigare forskning. Även didaktiska implikationer av undersökningen ska diskuteras.

Sammanfattande analys och värdering: Lärosätet bedömer sammantaget att kursernas utformning, genomförande och examination möjliggör och säkerställer studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet. Kursernas utformning och innehåll är tydligt kopplade till det nationella examensmålet och har en tydlig progression. Den introduktion till teori och metod samt till relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen som getts redan på utbildningens första termin, byggs kontinuerligt på under ämnesstudierna i svenska. Kunskapernas befastande möjliggörs och säkerställs successivt i relation till ämnesstudiernas huvudområde samt till yrkesutövningen. Exempelen ovan belyser detta, och belyser också hur kombinationen av olika ändamålsenliga undervisningsformer, aktiviteter och tillämpningsövningar verkar för att främja studenternas lärande. Studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet säkerställs genom examination av FSR med tydliga kopplingar till examensmålet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.

Detta examensmål behandlas inledningsvis främst i den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK), se del 1. Undervisningsformer som stödjer utvecklandet av denna förmåga i kurserna i svenska är olika former av seminarier och tillämpningsövningar samt genom handledning (enskilt och i grupp) av såväl universitetslärare som lokal lärarutbildare i skolan.

Grundläggande

I kurserna Svenska I och II finns följande FSR som möter examensmålet: "värdera sin egen kunskapsprocess i relation till det framtida läraryrket". Målen examineras genom de didaktiska examinationsuppgifter som finns inom kursernas samtliga moment. Exempelvis examineras ett moment på Svenska I genom en individuell, didaktisk uppgift där studenterna med utgångspunkt i kurslitteratur och undervisning ska problematisera och värdera dagens svenska språksamhälle i relation till skolan, svenskämnet och styrdokumentet. Här ska de också reflektera kring vilka språksociologiska faktorer som påverkat deras eget språkbruk samt hur svensklärare kan ge alla elever samma språkliga förutsättningar i klassrummet. För godkänt betyg på uppgiften ska studenterna bl.a. tydligt ange referenser till kurslitteraturen och visa kännedom om språksociologiska grundbegrepp och teorier samt koppla denna kunskap till relevant kursplan för ungdomsskolan. Genom att reflektera över sin egen kunskapsprocess, både med avseende på ämneskunskap och -didaktik, förbereds studenten på en framtida verksamhet där de förväntas utveckla sin teoretiska och didaktiska kompetens samt bidra till skolutveckling.

I ett moment på Svenska II examineras studenterna bl.a. genom en didaktisk uppgift där de ska välja en genre, miljö, ett tema eller motiv från kurslitteraturen som de anser lever vidare i dagens ungdoms- eller vuxengener (t.ex. romaner, tv-serier, filmer) och sedan diskutera hur deras valda genre, miljö, tema eller motiv förverkligas i minst två aktuella verk från senare delen av 1900-talet till i dag. I uppgiften ska studenterna vidare reflektera över hur man kan arbeta med deras valda tema i skolan i dag. För godkänt resultat på uppgiften ska studenterna bl.a. uppvisa adekvat analytisk förmåga och, med stöd av relevant kurslitteratur och styrdokument, kunna föreslå och bearbeta metoder för att arbeta med de litterära genrererna i den pedagogiska praktiken.

Befästande

I ett moment på Svenska III examineras studenterna bl.a. genom en uppgift där de utifrån kurslitteratur och undervisning ska reflektera över och diskutera hur ett ämnesinnehåll kan omsättas i undervisning. FRS som möter examensmålet är: "värdera sin egen kunskapsprocess i relation till det framtida läraryrket". För godkänt betyg krävs att studenterna kan presentera en tydlig och självständig didaktisk idé i det redovisade upplägget, att det finns en tydlig koppling till adekvat vetenskaplig litteratur och styrdokument samt att studenterna kan reflektera över och utvärdera sin egen kunskapsprocess i relation till det framtida läraryrket. Under svenska III skriver studenterna även en mindre vetenskaplig rapport som främjar och säkerställer utveckling av de förmågor som beskrivs i målet, se mål 1. Med avseende på mål 3 läggs särskild vikt vid studentens förmåga att sammanställa, analysera och tolka sitt material.

I femte terminens VFU-kurs, Att undervisa i svenska (6 hp), tränas studenten bl.a. i att reflektera över och utvärdera sin undervisning och förmåga som pedagogisk ledare. Kursen, som utgör utbildningens andra VFU-period, examineras dels genom undervisningspraktik, dels genom en skriftlig VFU-rapport. Tre av kursens FSR som möter examensmålet är "Förmåga att planera, genomföra, utvärdera och dokumentera sin egen undervisning anpassad efter verksamhetens mål och den aktuella elevgruppens förutsättningar",

”Förmåga att genomföra utvärderande samtal om sin egen undervisning” och ”Förmåga att kritiskt granska och värdera sin egen roll som pedagogisk ledare”. Undervisningspraktiken examineras genom en bedömning av genomförd undervisning med efterföljande didaktisk analys och reflektion tillsammans med handledaren på skolan och besökande universitetslärare (trepartssamtal). Examinator är den besökande universitetsläraren och bedömningen görs i samråd med studentens handledare på skolan. Efter att studenten har genomfört sin praktik skickar handledaren in ett skriftligt underlag till universitetsläraren, där handledaren beskriver och bedömer studentens förmågor i relation till kursens FSR, bl.a. ovan nämnda.

I VFU-rapporten ska studenterna beskriva 1–3 lektionstillfällen där innehåll, metod, mål och syfte motiveras i relation till planering, övergripande moment och styrdokument. Särskild vikt ska läggas vid att analysera och problematisera både det valda ämnesinnehållet och det didaktiska upplägget. I ett seminarium efter VFU-periodens slut ska studenterna jämföra och diskutera sina egna val med kurslitteratur om svenskämnet och det valda området, samt med eventuella elevutvärderingar och därtill resonera kring hur de utifrån sina VFU-erfarenheter och litteraturstudier kan dra slutsatser som kan utveckla deras lärarkompetens. För godkänt betyg på rapporten ska studenten bl.a. presentera och motivera valt innehåll och didaktiskt upplägg i undervisningen, utvärdera sin undervisning i förhållande till uppdraget som lärare och till sin elevgrupp samt utifrån detta analysera och reflektera över sina styrkor och svagheter. Vid examinationen utgår läraren både från besöket, trepartssamtalet, VFU-rapporten och handledarens utlåtande för att säkerställa att alla FSR examineras.

Fördjupande

Under programmets tredje och sista VFU-kurs, Läraryrkets dimensioner (22,5 hp) termin nio, fördjupas studentens förmåga att reflektera över och utvärdera sin undervisning och sitt pedagogiska ledarskap. Två FSR som möter examensmålet är ”Motivera sina val utifrån styrdokument, vetenskap och beprövad erfarenhet” och ”Analysera och reflektera över den egna professionsutvecklingen och identifiera sitt behov av ytterligare kunskap utifrån teoretiska perspektiv, handledares kommentarer och de egna erfarenheter som gjorts under VFU-perioderna”. Liksom VFU II (se ovan, Befästande) examineras VFU III dels genom undervisningspraktik, dels genom en skriftlig VFU-rapport. Undervisningspraktiken examineras genom bedömning av genomförd undervisning med efterföljande didaktisk analys och reflektion tillsammans med handledaren på skolan och besökande universitetslärare (trepartssamtal). Examinator är den besökande universitetsläraren och bedömningen görs i samråd med studentens handledare på skolan. Efter att studenten har genomfört sin praktik skickar handledaren in ett skriftligt underlag till universitetsläraren, där handledaren beskriver och bedömer studentens förmågor i relation till kursens FSR, bl.a. ovan nämnda. I rapporten för VFU III ska studenterna sammanfatta, analysera och reflektera över ett valt undervisningsmoment. Särskild vikt ska läggas vid att analysera och problematisera både det valda ämnesinnehållet och det didaktiska upplägget. I rapporten ska bl.a. finnas en redovisning av innehåll, didaktiskt upplägg, planering, undervisning och utvärdering av undervisningen samt utvecklingsbehov. För godkänt betyg ska studenterna bl.a. kunna motivera det valda undervisningsinnehållet och didaktiska upplägget utifrån styrdokument samt utvärdera sin egen undervisning i förhållande till läraruppdraget samt till elevgruppen.

I kursen Examensarbete (jfr Mål 1 och 2) finns ett flertal FSR som möter målet. Några av dem är ”dra slutsatser grundade i egna resultat, tidigare forskning och teorier samt diskutera resultaten i förhållande till yrkesverksamheten”, ”diskutera det egna arbetets slutsatser och deras implikationer för framtida forskning”, ”Motivera de val som gjorts utifrån vetenskapliga, samhälleliga och etiska perspektiv” och ”diskutera generaliserbarhet och begränsningar i den egna vetenskapliga studien.” För godkänt betyg ska studenterna bl.a. visa upp en systematisk uppställning av sina resultat och diskuterar resultaten mot bakgrund av tidigare forskning. Forskningsetiska överväganden ska diskuteras ifall de är relevanta, och didaktiska implikationer av den egna undersökningen och den egna studiens begränsningar ska alltid diskuteras.

Sammanfattande analys och värdering: Lärosätet bedömer sammantaget att kursernas utformning, genomförande och examination möjliggör och säkerställer studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet. Kursernas utformning och innehåll är tydligt kopplade till det nationella examensmålet och har en tydlig progression. Studenternas måluppfyllelse möjliggörs och säkerställs successivt i relation till ämnesstudiernas huvudområde samt till yrkesutövningen genom olika undervisnings- och examinationsformer som främjar utveckling av den i målet beskrivna förmågan. Studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet säkerställs genom examination av FSR med tydlig koppling till examensmålet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.

Detta examensmål behandlas inledningsvis främst i den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK), se del 1.

Grundläggande

Samtliga moment i alla tre kurser, Svenska I, II och III, har didaktiska inslag och examinationer. Exempel på FSR i Svenska I som möter examensmålet är ”uppvisa grundläggande kunskap om relevanta begrepp inom språksociologi och skrivforskning” och ”kunna tillämpa och problematisera ett processorienterat skrivande” samt ”diskutera olika sätt att förhålla sig till skolämnet svenska utifrån styrdokument”. Målet examineras genom att studenten i en logg reflekterande ska beskriva sin skrivprocess i relation till kurslitteraturen samt i en hemtentamen som fokuserar på sambandet mellan genus och elevers skrivande, mellan ord- och grammatikvård samt svensklärares roll som språkvårdare inom skrivundervisning. För godkänt betyg på de dessa två examinerande uppgifter krävs att studenten med utgångspunkt i adekvat didaktik- och literacyteori samt relevanta styrdokument kan reflektera över egna skriftpraktiker, diskutera samband mellan skolskrivande och genus, redogöra för svensk ord- och grammatikvård samt värdera och diskutera skilda normer för elevers skrivande bl.a. utifrån lärares förhållningssätt.

Ett FSR i Svenska II av relevans för examensmålet är ”identifiera och bearbeta språkliga problem i texter, egna och andras, i enlighet med aktuella handböcker om språkbeskrivning och språkriktighet” och ”genomföra grammatiska analyser av autentiska texter, särskilt elevtexter”. I ett grammatikmoment, där språkriktighetsfrågor ingår, tränar studenterna sin grammatiska kompetens genom analys av elevtexter. Momentet examineras genom en didaktisk gruppövning där studenterna ska presentera en övning för tänkta elever med syfte att få dem att upptäcka sin egen språkkänsla för en vald grammatisk företeelse. För godkänt betyg på examinationerna krävs bl.a. att studenterna kan genomföra adekvata grammatiska analyser samt förklara och diskutera enklare grammatiska problem på ett pedagogiskt vis. I Svenska II behandlas även talsituationer och samtalsstrukturer i relation till skolans dialogiska situationer. Ett FSR som möter examensmålet är ”reflektera kring den muntliga kommunikationens villkor och möjligheter”. Momentet examineras bl.a. genom en hemtentamen där studenterna för godkänt betyg ska reflektera över hur samtalsstruktur påverkar eller inte påverkar lärandet i samtal mellan elever.

Ytterligare ett FSR i Svenska II som möter examensmålet är: ”visa förmåga att analysera litterära texter i deras epok- och genresammanhang samt förmåga att använda metoder för att arbeta med de litterära genrerna i den pedagogiska praktiken.” I ett kursmoment belyses några av romanens genrer under 1800-talet ur ett romanteoretiskt, -historiskt och pedagogiskt perspektiv. FSR säkerställs genom ett examinerande grupparbete där studenterna ska välja material och metoder för undervisning om 1800-talsromaner med särskild hänsyn till deras genretillhörighet. För godkänt betyg på gruppövningarna krävs bl.a. att studenterna uppvisar färdighet att arbeta med litterära genrer i den pedagogiska praktiken utifrån styrdokument och adekvata didaktiska metoder. I ytterligare ett moment examineras studenterna genom ett seminarium om ungdomars genreanvändning. Studenterna ska för godkänd uppgift reflektera över ungdomars erfarenheter av genrer och genreanvändning i olika medier och diskutera hur de kan anknyta till denna erfarenhetsvärld i sin undervisning. För godkänt betyg krävs bl.a. att studenterna i ljuset av det vidgade textbegreppet praktiskt kan arbeta med kreativa och didaktiska övningar.

Befästande

Mål 3 befästs i den vetenskaplig rapport som studenterna i svenska ska genomföra under Svenska III. I rapporten ska studenten relatera det språkvetenskapliga eller litteraturvetenskapliga forskningsobjekt som undersöks (se mål 1) till didaktiska frågeställningar. FSR av relevans är: ”självständigt definiera och

avgränsa ett didaktiskt problemområde”, dvs. både ämneskunskaper och ämnesdidaktik prövas i uppgiften. Examination och bedömning beskrivs närmare under mål 1. Med avseende på mål 4 läggs för godkänt betyg särskild vikt vid att studenten ska reflektera över sina resultat utifrån ett didaktiskt perspektiv.

Mål 4 behandlas och examineras även inom de två kurserna Att undervisa i svenska (VFU II) och Lärarkursens dimensioner (VFU III), se även mål 3. Två exempel på FSR från VFU II som möter examensmålet är ”förmåga att i skolans undervisningspraktik kunna omsätta de ämnesteoritiska och ämnesdidaktiska kunskaper som han eller hon förvärvat genom ämnesstudierna” och ”förmåga att planera, genomföra, utvärdera och dokumentera sin egen undervisning anpassad efter verksamhetens mål och den aktuella elevgruppens förutsättningar”. Examination och bedömning beskrivs närmare under mål 3. Med avseende på mål 4 läggs särskild vikt vid studentens förmåga till didaktisk analys av såväl egen som andras undervisning.

Fördjupande

Två exempel på FSR från Lärarkursens dimensioner (VFU III) som svarar mot examensmålet är ”Visa på sådana ämnesteoritiska och didaktiska kunskaper som krävs för att kunna planera och motivera innehåll i samt upplägg och utvärdering av undervisning” och ”Omsätta de ämnesteoritiska, ämnesdidaktiska och övriga kunskaper han eller hon förvärvat under utbildningen, till skolpraktiken”. För examination, bedömningssätt och -grunder, se Mål 3.

Sammanfattande analys och värdering: Lärosätet bedömer sammantaget att utbildningens utformning, genomförande och examination möjliggör och säkerställer att studenterna vid examen kan uppnå det nationella examensmålet. Ämnes- och VFU-kursernas mål svarar väl mot det nationella målet. Lärandeaktiviteter och undervisningsformer ger studenterna goda möjligheter att träna förmågan att tillämpa relevanta ämnesdidaktiska kunskaper: bl.a. främjas studenternas lärande genom arbete med praktiskt inriktade tillämpningsövningar med direkt relevans för den framtida yrkesutövningen och VFU-kurserna ger goda möjligheter att ytterligare befästa och fördjupa dessa förmågor. Studenternas uppfyllelse av det nationella examensmålet säkerställs genom examination av FSR med tydlig koppling till examensmålet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.

Detta examensmål behandlas inledningsvis i den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK), se del 1.

Grundläggande

I kurserna Svenska I och II finns följande FSR som möter examensmålet: "Diskutera olika sätt att förhålla sig till skolämnet svenska utifrån styrdokument". FSR examineras genom didaktiska examinationsuppgifter med fokus på planering, genomförande och utvärdering av undervisning inom kursernas samtliga moment. I ett moment examineras studenterna bl.a. genom en skriftlig examinerande uppgift där studenterna ska utarbeta en pedagogisk planering och sedan besvara frågorna "Hur tänker du att kunskaperna kan vara viktiga för dina framtida elever" och "Hur kan du använda dina kunskaper i en framtida yrkesroll?" För godkänt betyg på denna uppgift krävs en tydlig didaktisk idé i det redovisade undervisningsupplägget och att momentets innehåll kan kopplas till styrdokument för aktuell elevgrupp (jfr *Studentperspektiv*). Ytterligare ett exempel på FSR av relevans för examensmålet är "urskilja och reflektera över de litterära formernas och teknikernas användbarhet i den didaktiska praktiken". FSR säkerställs genom ett examinerande grupparbete som ska innehålla en undervisningsplanering av ett arbete om berättelsefigurer i en tänkt skolklass. Studenterna ska för godkänd uppgift motivera sina val utifrån både litteraturvetenskapliga och didaktiska aspekter. För godkänt betyg krävs också att studenterna kan urskilja de litterära formernas användbarhet i pedagogiska sammanhang.

Befästande

Motsvarande undervisnings- och planeringsövningar genomförs och examineras under Svenska III, men här med ökade krav på självständighet i didaktisk analys och planering. Studenternas kunskaper befästs även i Att undervisa i svenska (VFU II). Exempel på FSR från VFU II som möter examensmålet är "förmåga att planera, genomföra, utvärdera och dokumentera sin egen undervisning anpassad efter verksamhetens mål och den aktuella elevgruppens förutsättningar", "förmåga att väcka elevers intresse och nyfikenhet för svenskämnet, samt skapa en stämning i klassrummet som främjar inläring" och "förmåga att utifrån observationer av undervisningssituationen reflektera kring elevers individuella behov". För beskrivning av examination, bedömningssätt och -grunder, se Mål 3. Utöver planering, undervisningsupplägg och didaktisk analys läggs i bedömningen särskild vikt vid studentens förmåga till pedagogiskt ledarskap, kommunikation i klassrummet och sociala kompetens.

Fördjupande

Exempel på FSR från Lärarkursens dimensioner (VFU III) är "planera, genomföra och utvärdera undervisning utifrån verksamhetens mål och elevers olika förutsättningar" och "skapa en god lärandemiljö i klassrummet samt genom sitt ledarskap väcka elevers intresse och nyfikenhet för ämnet". För beskrivning av examination, bedömningssätt och -grunder, se Mål 3, Fördjupande. I relation till mål 5 läggs i bedömningen särskild vikt vid studentens diskussion kring elevers möjligheter att lära utifrån olika förutsättningar samt vid reflexion kring bedömning av elevers kunskaper.

Sammanfattande analys och värdering: Lärosätet bedömer sammantaget att utbildningens utformning, genomförande och examination möjliggör och säkerställer att studenterna vid examen kan uppnå det nationella examensmålet. Ämnes- och VFU-kursernas mål svarar väl mot det nationella målet. Lärandeaktiviteter och undervisningsformer ger studenterna goda möjligheter att träna förmågan att tillämpa relevanta ämnesdidaktiska kunskaper: bl.a. främjas studenternas lärande genom arbete med praktiskt inriktade övningar med direkt relevans för den framtida yrkesutövningen

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Examensmålet om jämställdhet behandlas inledningsvis i UVK och beskrivs mer ingående i del 1 av självvärderingen. Jämställdhetsperspektivet genomsyrar vidare alla kurserna Svenska I–III, både med avseende på arbetssätt, FSR, examinationer och kurslitteratur.

1. Jämställdhet på ämnesnivå

Inom litteraturvetenskap och -didaktik antar lärarna genomgående ett kritiskt förhållningssätt så att studenterna lär sig att ifrågasätta och analysera litteraturhistorieskrivning bl.a. ur ett genusperspektiv – med vilket här avses jämställdhet. Exempelvis behandlas frågor om varför könsfördelningen i litteraturhistoriska översiktsverk är snedfördelad och hur man kan hantera det i undervisningen på gymnasiet. I ett moment ska studenterna diskutera vilka didaktiska implikationer villkoren för skrivande kvinnor i äldre tid får för litteraturundervisningen – ett kursinnehåll som synliggörs i FSR:et: ”visa förmåga att på litteraturvetenskaplig och didaktisk grund välja relevanta texter ur den svenska skönlitteraturen för att bearbeta klass-, genus- och/eller etnicitetsaspekter i ett tänkt skolsammanhang”. Detta FSR examineras i en hemtentamen där studenten för godkänd kurs dels ska undersöka några äldre texter ur ett jämställdhetsperspektiv, dels göra en didaktisk reflektion utifrån en tänkt lektionsplanering om hur skönlitteratur från olika tider kan användas för att diskutera värdegrundsfrågor.

Även kursernas språkvetenskapliga och -didaktiska moment genomsyras av ett genusperspektiv. Exempelvis behandlar ett moment språkliga varieteter ur ett individ-, grupp- och samhällsperspektiv bl.a. med fokus på kön. Olika språksociologiska aspekter, däribland kön, diskuteras bl.a. utifrån språk och makt i samtal, dialekter och samtalsstilar.

Ett utdrag ur FSR för Svenska I som rör jämställdhet är ”redogöra för samband mellan språk och identitet”. Detta examineras bl.a. genom en salstentamen där en fråga är: ”Vad kommer Eva Sundgren fram till i fråga om hur kvinnor och män förhåller sig till lokalspråk respektive standardspråk?”. För godkänt betyg krävs bl.a. att studenterna kan beskriva dagens svenska språksamhälle, inklusive vad som kännetecknar olika slags varieteter, och reflektera över samband mellan språklig variation och förändring i relation till identitet. I ett moment behandlas skrivande i skolan och yrkeslivet utifrån didaktisk teori. Detta examineras bl.a. genom en hemtentamen där en fråga är: ”Flera källor i kurslitteraturen pekar på att genus är en viktig faktor när det gäller hur elever förhåller sig till studier och inte minst skrivande. Redogör utifrån kurslitteraturen för samband mellan genus och elevers skrivande. Diskutera också hur du som svensklärare bör förhålla dig till genus i den skrivundervisning”. För godkänt betyg krävs bl.a. att studenterna kan diskutera samband mellan skolskrivande och genus.

Jämställdhetsperspektivet beaktas även på följande vis:

Vad gäller undervisningsformer och examinationsformer varierar uppläggen så att de ska fungera för de flesta studenter oavsett bakgrund och familjesituation; salstentamina varvas med hemtentamina och individuella skrivuppgifter med gruppuppgifter, där gruppindelningar är könsblandade. Avsikten är att sätta deadline för inlämningsuppgifter under arbetstid i stället för att som tidigare vid ”midnatt” för att minska stress, bl.a. med hänsyn till att en majoritet av lärarstudenterna är kvinnor.

Jämställdhetsperspektivet återspeglas också i litteraturlistorna för samtliga ämneskurser, och diskussioner kring detta förs i lärarlag och grundutbildningsråd. Exempelvis finns i litteraturlistorna för Svenska I–III sju poster som fokuserar genus och jämställdhet, bl.a. Edlund, Erson & Milles, *Språk och kön* (2007) och Ohlsson, *Att konstruera kön. En studie av skolelever i enkönad och blandad grupp* (1999). Vad gäller bemanning är förhållandet mellan manliga och kvinnliga undervisande lärare relativt jämnt: 6 män och 9 kvinnor. Vidare bedöms den genusvetenskapliga kompetensen hos undervisande lärare och forskare som mycket god och det förs kontinuerligt en medveten dialog om jämställdhet i samband med planeringen av utbildningens upplägg och i undervisningen samt vid val av kurslitteratur.

Lärosätet bedömer sammanfattningsvis att lärarstudenter i svenska i alla ämneskurser får god träning i att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten.

2. Jämställdhet på programnivå

Jämställdhetsperspektivet beaktas även utifrån följande aspekter: Vid sammansättning av beredande och beslutande organ eftersträvas en jämn könsfördelning. Riktlinjen vid Umu är proportionen 60/40. Då könsbalansen i LH:s programråd (dock inte i ämneslärrådet) har varit något skev har åtgärder i form av striktare riktlinjer vidtagits, vilket resulterat i en jämnare balans. Vikten av att synliggöra både män och kvinnor i läraryrket är också en medveten strategi i LH:s marknadsföring och externa kommunikation. LH analyserar också ansöknings-, antagnings- och genomströmning och avhopp ur ett jämställdhetsperspektiv.

Studentbarometern som genomfördes 2016 visar att lärarprogrammen vid Umu utmärker sig från andra program vid lärosätet genom att studenterna i hög utsträckning är nöjda med inslagen kring jämställdhet. Hela 80 % av studenterna är nöjda med hur frågorna behandlas, vilket är en bekräftelse på att det målmedvetna arbetet med jämställdhet har fått gott utslag i utbildningen. Bedömningen är att examensmålet säkerställs samt att ett medvetet arbete med jämställdhet bedrivs i anslutning till programmet.

3. Sammanfattande analys och värdering

Lärosätets bedömning är att jämställdhetsperspektivet beaktas, kommuniceras och förankras, på ett tillfredsställande sätt, i såväl innehåll som utformning och genomförande av utbildningen. Examensmålet säkerställs och ett medvetet arbete med jämställdhet bedrivs i anslutning till programmet.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Lärosätets bedömning är att utbildningen följs upp på ett systematiskt sätt på både kurs- och programnivå. Resultatet av uppföljningarna omsätts vid behov i åtgärdsplaner som följs upp och återkopplas till relevanta målgrupper. Utbildningens genomströmning och avhopp analyseras och lärosätet vidtar åtgärder för att studenten ska kunna genomföra utbildningen inom planerad studietid.

1. Uppföljning-, åtgärds- och återkopplingsrutiner på ämnesnivå

Både moment- och helkursutvärderingar genomförs i enlighet med Umu:s kvalitetssystem på samtliga kurser. Resultaten av utvärderingarna återkopplas till den grupp som genomfört utvärderingen via hemsidan. I återkopplingen beskrivs vad som behöver åtgärdas till nästa gång kursen ges. Nya studentgrupper informeras vid början av varje ny kurs om vilka förändringar som gjorts sedan föregående kursomgång och varför. Ämneskoordinatoren resp. bitr. studierektor ansvarar för att synpunkter från lärare och studenter diskuteras i lärarlaget och förs vidare till nästa momentansvarig.

Eftersom utbildningen i svenska vid lärosätet sedan vt 2008 är fördelad på två institutioner upprättades ett ämnesråd (sedan 2016 utökat till Samordningsgrupp för svensklärarytbildning, SAMOS, som även omfattar Svenska för tidiga år). Ordförande i detta är sedan 2016 samordnaren för lärarytbildning och nationella minoritetsspråk. Övriga deltagare är ämneskoordinatoren inom litteraturvetenskap, bitr. studierektor för nordiska språk samt lärare från både litteraturvetenskap och nordiska språk/svenska. Vid gruppens möten, som hålls 2 ggr per termin, behandlas olika frågor som rör utbildningens kvalitet, exempelvis utvärderingar, kursplaner, kurslitteratur, upplägg av kurser och utvecklingsarbete.

Ett exempel på förändringar som genomförts med anledning av synpunkter framkomna i utvärderingar är när det under ht 2017 framfördes klagomål gällande oklarheter i närvarokraven vid vissa seminarier på ett kursmoment. Inför vt 2018 tydliggjordes kraven och kommunicerades till studenterna. En fortlöpande dialog fördes därefter kring vikten av närvaro vid lektionerna under momenten.

Inom litteraturvetenskap har en revidering av kursplaner påbörjats under 2018, bl.a. i syfte att synliggöra skillnader mellan olika moment och progression. Inom nordiska språk/svenska har en revidering av ett moment inför ht 2019 påbörjats, bl.a. för att tydliggöra didaktiska perspektiv inom momentet. Kurslitteraturlistor uppdateras kontinuerligt, bl.a. för att lägga till mer aktuell litteratur, men också för att anpassas till revideringar som gjorts i kursplanerna.

Ytterligare ett utvecklingsområde under 2018 har varit att implementera en gemensam ramkursplan för VFU II (motsvarande finns redan för VFU III) inom ramen för ämneslärarytprogrammet. Utvecklandet av ramkursplaner är ett direkt resultat av den uppföljning som gjorts av programmet (se nedan). Behovet av ramkursplaner har påtalats utifrån genomförda utvärderingar i ämneslärarytprogrammet. Implementeringen av ramkursplanerna innebär att studenter inom de olika ämnena gör VFU utifrån samma styrdokument, vilket säkerställer en likvärdig utbildning. Inför 2019 planeras en översyn av de gemensamma riktlinjerna för VFU-besök, trepartssamtal samt underlag för bedömning av VFU.

Lärosätet arbetar för att studenter ska genomföra utbildningen i svenska inom planerad studietid bl.a. genom tydliga och höga krav på närvaro för att undvika att studenter "halkar efter" eller kommer i otakt och på så vis tappar kontakten med lärare och studiekamrater. I början av kursen informeras studenterna om behörighetskrav till kommande kurs, och vid terminernas mitt genomförs uppföljning av studenternas prestationer för att identifiera de studenter som riskerar att inte uppfylla behörighetskraven. I de fall studenter inte kan antas till en termin p.g.a. att de är obehöriga, informeras de om detta och hänvisas till LH:s studievägledare.

2. Uppföljnings-, åtgärds- och återkopplingsrutiner på programnivå

Följande uppföljningar och utvärderingar fastställda i Umu:s kvalitetssystem genomförs på programnivå:

- nybörjarenkät och studiebarometer,
- säkring av examensmål i matris för program/examina,
- programutvärderingar, såväl i mitten som i slutet,
- alumnenkät,
- kollegial granskning av program, vart sjätte år,
- avhoppsanalys.

Programrådet för ämneslärarprogrammet skriver årligen en kombinerad verksamhetsberättelse och verksamhetsplan – en programanalys – där resultatet av genomförda uppföljningar presenteras och diskuteras liksom förslag till förändringar, åtgärder och utvecklingsinsatser. Därefter upprättar LH:s ledning en Uppföljnings- och åtgärdsplan, som fastställs av LH:s styrelse. Processen är kopplad till budgetarbetet så att adekvata resurser kan avsättas. LH:s styrelse följer även årligen upp föregående års Uppföljnings- och åtgärdsplan, för att säkerställa att åtgärder har vidtagits. Resultatet av kursutvärderingar diskuteras vid behov i programråd samt i dialog mellan LH:s ledning och institutioner (se tabell 2 nedan).

Resultatet av genomförda uppföljningar samt beslutade åtgärder återkopplas på följande vis till relevanta intressenter:

Tabell 2 Återkoppling till olika intressenter

Kategori	Återkoppling
Lärare och annan personal	<ul style="list-style-type: none"> • Uppföljningsdialoger mellan LH:s ledning och de institutioner som medverkar i ämneslärarprogrammet. Även resultat av genomförda kursutvärderingar diskuteras (årligen). • Lärarhögskolans prefekt- och studierektorsmöte (tre gånger per termin) • Via hemsidan där uppföljningar, programanalyser, fastställd "Uppföljnings- och åtgärdsplan", minnesanteckningar från programråd och styrelseprotokoll publiceras.
Studenter	<ul style="list-style-type: none"> • Dialog mellan LH:s ledning och studentorganisationen Umpe (2 gånger per år), • Också via lärplattformen Cambro, där studenter på ämneslärarprogrammet kan ta del av programanalyser, genomförda uppföljningar samt Uppföljnings- och åtgärdsplan. Se även studentperspektiv.
Avnämare	<ul style="list-style-type: none"> • genom det regionala samverkansrådet (i februari samt löpande, se Arbetsliv och Samverkan), • via ett samverkansmöte kring VFU (en gång per termin). • månadsvis nyhetsbrev till skolhuvudmän och lärare i regionen.

Trots tät kontakt med institutionsledningar, information på hemsidan osv, är återkoppling till alla lärare som medverkar i programmet en utmaning. I en nyligen genomförd kollegial audit av LH framkom exempelvis att lärare i programmen önskar fler gemensamma temadagar för att ta del av information och diskutera gemensamma utvecklingsfrågor. En sådan dag genomfördes i oktober 2018 när frågor angående UVK diskuterades.

Vid LH genomför ansvarig studievägledare en fördjupad behörighetsprövning under termin fyra samt åtta. Om en student har svårigheter med studierna erbjuds ett vägledningssamtal. Eventuella åtgärder för att hjälpa studenten att utföra utbildningen inom planerad studietid diskuteras med kursansvarig/-a lärare. Studerande har också under hela studietiden möjlighet att kontakta studievägledning för stöd kring sin studiegång. Studenter erbjuds även stöd via Studenthälsan i fysiska, psykiska och psykosociala frågor. Ett annat stöd är Studieverkstaden som hjälper studenter med frågor kring studieteknik, akademiskt skrivande och muntliga presentationer.

Analys av genomströmning sker löpande under året i samband med de tertialvisa ekonomiska prognoserna. En avhoppsanalys genomförs systematiskt två gånger per år via intervjuer med studenter som avslutat sin utbildning i förtid. Resultaten analyseras av LH:s ledning och programråd. Eventuella åtgärder förs in i den årliga "Uppföljnings- och åtgärdsplanen". Resultaten återkopplas enligt tabellen ovan.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Vid lärosätet finns goda förutsättningar för studenter att aktivt medverka i utvecklingen av ämneslärarprogrammet och sina lärandeprocesser. Informationskanaler finns för att informera om både själva utbildningen och det löpande kvalitetsarbetet på både institutions- och programövergripande nivå.

1. Studentinflytande och informationskanaler på ämnesnivå

På samtliga ämneskurser görs både moment- och helkursutvärderingar (se ovan, Utformning, genomförande och resultat). Studentrepresentation finns i grundutbildningsråden vid de två kursgivande institutionerna från både Umepedagogerna (Umpe), en sektion inom Umeå studentkår som särskilt representerar lärarstudenter, och Humanistiska sektionen (Humsek), kårsektionen för studenter vid humanistisk fakultet.

I övrigt arbetar lärarna genomgående med att ta hänsyn till studenternas önskemål så långt som möjligt utifrån kursplaner och andra ramfaktorer. Några exempel följer här. Ett flertal moment i utbildningen innehåller didaktiska grupparbeten där studenterna arbetar med frågor om hur ämnesinnehållet kan omsättas i undervisning och göras relevant och aktuellt för dagens elever. I dessa övningar får alltså studenterna själva välja vilka teoretiska inslag de vill didaktisera. I många fall använder studenter sedan under sin VFU de upplägg, övningar eller planeringar som de valt och skapat under momenten.

Ett annat exempel är examinationer i form av hemtentamen, där studenterna har stor frihet att utforma såväl frågeställningar som innehåll utifrån momentets ramar. Ett utdrag ur en sådan tentamensinstruktion lyder: ”Ta vara på insikter eller frågor som väcks under arbetet med andra uppgifter under momentet och använd hemtentamen för att arbeta vidare med dem på ett problematiserande och reflekterande sätt [...] När du ser tillbaka, har din syn på den frågeställning du valt för din hemtentamen utvecklats på något sätt genom ditt arbete under detta moment, och i så fall hur?” För godkänt betyg på uppgiften krävs bl.a. att ”studenten kan reflektera över sin egen kunskapsprocess i förhållande till vetenskapligt sammanhang och egen erfarenhet”. Möjligheten att själv syntetisera kunskap och formulera problem samt lösa dem i ett givet sammanhang är en viktig del av studenternas lärprocess, och främjar utvecklingen av självständighet i det framtida läraryrket.

I den fysiska miljön, i det nyligen ombyggda Humanisthuset med sina öppna lärmiljöer och där lärare och studenter ofta möts spontant, finns goda möjligheter för studenter att umgås och studera, men också för att träffa lärare för att ställa frågor och framföra synpunkter (jfr Utbildningsmiljö).

I sammanställningar på hemsidan och via lärplattformarna når lärarna studenterna i frågor om uppföljningar, planerade åtgärder och planerat utvecklingsarbete så att studenterna kan ta en aktiv del i utvecklingen av sin utbildning.

2. Studentinflytande och informationskanaler på programnivå

Vid LH finns studentrepresentanter i alla beredande och beslutande organ. Lärarstudenterna har en egen sektion inom Umeå studentkår (Umpe) som tillvaratar studenternas intressen. Dialog mellan LH och Umpe förs vid två fasta tillfällen per år (se Uppföljning) samt när så behövs. Det förekommer också att enskilda studenter/studentgrupper mer informellt tar kontakt med föreståndaren för LH eller personal vid kansliet för enskilda samtal om utbildningen. Samråd sker därefter mellan ledning och kansli kring hur studentens synpunkter förs vidare.

Information om ämneslärarprogrammets kvalitetsarbete finns i särskilda programsidor i lärplattformen Cambro (se Uppföljning). Där kan studenterna löpande följa utvecklingen i sitt program, medverka i kvalitetsarbete och utveckla sina lärandeprocesser. Särskilda möten hålls också med de studenter som läser ämneslärarprogrammet för att informera om val av andraämne, VFU och examensarbete. På LH:s webb finns också särskilda utbildningssidor ”För våra studenter” med information och kontaktvägar.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Utbildningen är anpassad till arbetslivet och ger studenterna goda förutsättningar att möta ett föränderligt arbetsliv. Informationskanaler för samverkan om och avstämning kring utbildningens innehåll och utförande finns såväl i formella beredande och beslutande organ, som i mer öppna nätverk och sammanhang.

1. Arbetsliv och samverkan på ämnesnivå

Studenterna är framför allt i kontakt med arbetslivet genom utbildningens VFU. De möter också universitetslärare som har bakgrund i grundskolans och gymnasietets undervisning. Många lärare inom ämnet har också erfarenhet från andra, men närliggande, yrkesområden så som litteraturkritik, kreativt skrivande och folkbildning, vilket blir naturliga inslag i undervisningen. I Litum (se *Utbildningsmiljö*), där många lärare är verksamma, bedrivs skolnära forskning vilket leder till att lärarna utvecklar goda kontakter med skolan och arbetslivet.

Utbildningen är utformad med stor hänsyn till ungdomsskolans styrdokument. Studenterna arbetar genomgående i alla kurser med ungdomsskolans styrdokument, bl.a. för att synliggöra relevansen av de olika moment de själva studerar. I de didaktiseringsuppgifter som finns inom kurserna Svenska I–III tränas studenterna i att planera och genomföra olika undervisningsmoment utifrån olika relevanta ramfaktorer, t.ex. utbildningsprogram och gruppsammansättning. Detta förbereder studenterna på att möta olika förutsättningar i arbetslivet. När studenterna skriver examensarbete har de många gånger kontakt med lärare och elever på olika skolor, ofta de skolor där de gjort sin VFU. På skolorna genomför de t.ex. intervjuer eller enkäter med lärare eller elever. Detta ger värdefulla insikter i områden som att söka, värdera och kritiskt granska information, vilket är viktig kompetens inte minst överförbar till läraryrket.

2. Arbetsliv och samverkan på programnivå

För att bättre kunna förbereda studenterna för ett varierat arbetsliv är målsättningen att de under sina VFU-kurser ska få stifta bekantskap med flera skolor med olika strukturella förutsättningar. Den avslutande långa VFU-perioden ger studenterna goda förutsättningar att göra VFU i båda sina ämnen, samtidigt som de får följa utvecklingen i skolan och i arbetslaget under en längre tid. Uppföljningar visar att detta är ytterst värdefullt som förberedelse för den kommande yrkesverksamheten. I den avslutande kursen i programmet förbereds studenterna för att bedriva systematiskt kvalitets- och utvecklingsarbete i skolan. Genom de forskare och doktorander som medverkar i programmet uppmärksammas studenterna dessutom på möjligheten att gå en forskarutbildning.

Samtliga studenter i programmet får också träning i röst och tal av logopedier. Andra generiska kompetenser som tränas i programmet är skrivande, ledarskap samt kritiskt och självständigt tänkande. Med tanke på digitaliseringens starka inverkan på skolan är bedömningen att detta område behöver stärkas ytterligare i programmet. Ett utvecklingsprojekt ”Rum för lärarutbildning” har nyligen genomförts vid Umu för att främja studenter och lärares kunskaper om det fysiska och det digitala rummets betydelse för lärande. Ytterligare ett utvecklingsområde är fjärrundervisning där ett praktisknära forsknings- och utvecklingsprojekt för närvarande är under formering.

Såväl LH:s styrelse som programrådet har arbetslivsrepresentation. Samverkan sker även i ett Regionalt samverkansråd innefattande LH och skolhuvudmän. Syftet med rådet är att främja lärarutbildningarnas utveckling och stärka samverkan kring skolfrågor och kompetensförsörjning. Under rådet finns partssammansatta arbetsgrupper: en för övningsskolor, en för praktisknära forskning och en för utveckling av VFU. Vidare finns ett VFU-handledarnätverk som möts två gånger per termin för information och avstämning om utbildningens innehåll och utformning. Dessutom arrangeras återkommande temadagar mellan skolhuvudmännen i regionen och LH. Hösten 2017 var temat IKT och fjärrundervisning och 2018 är temat övningsskolor. Alumnuppföljning genomförs vartannat år i form av en enkät som utvecklats i ett gemensamt samarbete mellan ett tjugotal lärosäten i landet. Enkäten fokuserar i hög utsträckning på i vad mån lärarutbildningen förbereder studenterna för arbetslivet och resultaten är nedbrytbara på lärosätetsnivå. Åtgärder med anledning av resultaten förs in i Uppföljning- och åtgärdsplanen (se *Uppföljning*).